

DONA I CULTURA ESCRITA

LLEGATS I DONACIONS DE DONES
EN LA BIBLIOTECA VALENCIANA

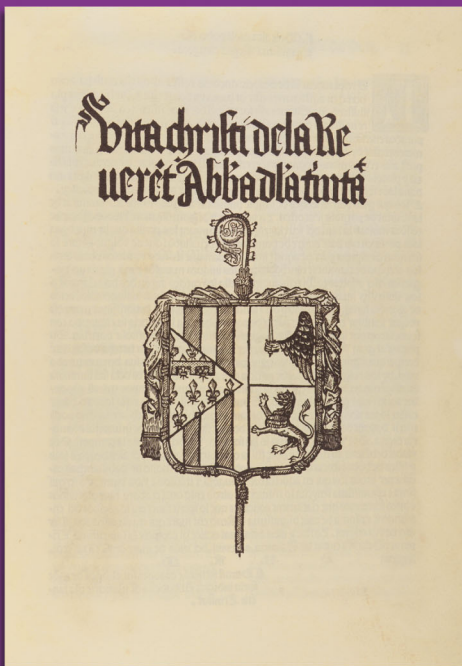
SOM igualtat

DONA I CULTURA ESCRITA

LLEGATS I DONACIONS DE DONES
EN LA BIBLIOTECA VALENCIANA

Escut de sor Isabel de Villena

Villena, Isabel de (1430-1490).

Vita Christi, vida e mort del nostre Redemptor Jesus.

València: Lope de la Roca, 1497

Biblioteca Valenciana Digital

Esta exposició pretén reivindicar el paper de la dona en la cultura escrita, moltes vegades oblidat o ocult, al mateix temps, vol retre homenatge a totes aquelles dones que han col·laborat en l'engrandiment de la Biblioteca Valenciana.

Des de l'Edat Mitjana i fins ben entrat el segle XIX són poques les dones que destacaren en el camp de les lletres. Així, Ximeno en el seu *Escritores del Reyno de Valencia* només cita, entre centenars d'autors, dèsset escriptores, la majoria religioses, entre elles sor Isabel de Villena. Aixó no ha d'estranyar-nos si recordem que inclús liberals com Joaquín Lorenzo Villanueva recomanaven a les dones doctes el silenci perquè al seu parer, "la dona bona i honesta no naix destinada a l'estudi de les ciències" (*El Kempis de los Literatos*, 1807).

Gradualment, la dona va anar incorporant-se al món de la literatura. Però, en un món dominat pels hòmens, algunes autores s'oculten sota un nom masculí com ara Cecilia Boehl de Faber que firma com a Fernán Caballero. Així mateix, l'analfabetisme femení a finals del segle XIX era més del doble del masculí, un dels més alts de tot Europa.

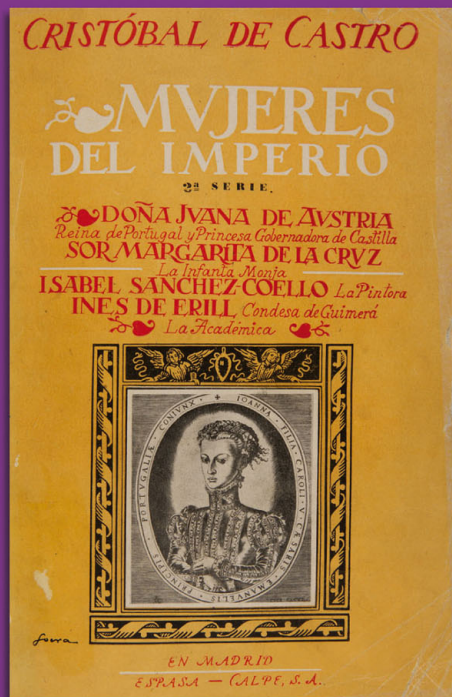

En el segle XX a Espanya es va fer un gran esforç alfabetitzador que incloïa les dones, però amb vessants i matisos ben diferenciats. Durant la II República hi va haver una intensa labor de creació de biblioteques populars, labor en què el paper de les dones bibliotecàries va ser fonamental. No podem oblidar en este terreny el treball de María Moliner.

Durant el règim de Franco, la Secció Femenina assumix la tasca de formar les dones, si bé les relega a un paper assistencial com a cuidadores, infermeres o mestres, al mateix temps que com a mares i ames de casa. Només amb la dècada dels setanta es reflectix una tímida obertura que entronca amb el moviment d'alliberament de la dona que s'està duent a terme a Europa.

*Biblioteca femenina instal·lada en la Institució per a l'Ensenyança de la Dona, Albereda, 29, València
Ca. 1923*

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Col·lecció Huguet

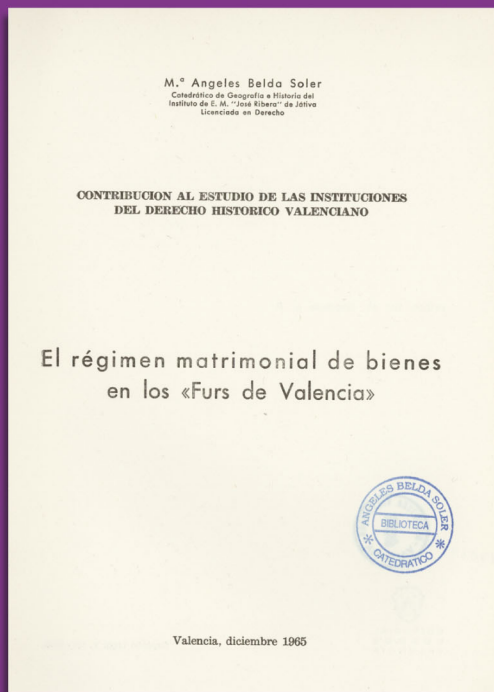

Castro, Cristóbal de (1874-1953)
Mujeres del Imperio : (segunda serie)
 Madrid: Espasa-Calpe, 1943

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu, Biblioteca Sección Femenina

PRINCIPALS COL·LECCIONS I FONDS DE DONES EN LA BIBLIOTECA VALENCIANA

INGRÉS	COL·LECCIÓ / FONDS	
1991	MARÍA ÁNGELES BELDA SOLER	
1995	GUILLERMINA MEDRANO ARANDA	
2003	AMELIA COMBA I COMBA	
2003	BERTA SINGERMAN BEGUN	
2006	PILAR FAUS SEVILLA	
2011	CARMELINA SÁNCHEZ-CUTILLAS	
2011	ROSA ARMIÑANA NAVARRETE	

Belda Soler, María Ángeles
Instituciones de derecho de familia en los "Furs de València"
Saragossa: Anubar, 1979

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Biblioteca Ángeles Belda

MARÍA ÁNGELES BELDA SOLER

(Aielo de Malferit, 1902-València, 1990)

"[...] el matrimoni foral valencià apareix constituït i organitzat sota un evident predomini masculí l'origen del qual no sols és romà, com pot parèixer, sinó precristià".

Ángeles Belda

Llicenciada en Filosofia i Lletres, i en Dret, en 1941 va aprovar les oposicions a catedràtica de Geografia i Història. Incansable viatgera, de grans inquietuds culturals i artístiques, assídua a tertúlies literàries, conferències i exposicions, va tindre amistat personal amb literats i pintors. Va ser cronista oficial d'Aielo de Malferit, el seu poble natal, i va participar activament en les assemblees de Cronistes Oficials del Regne de València.

Entre les seues publicacions destaquen: *Aportación a la historia de Ayelo de Malferit*, *El régimen matrimonial de bienes en los "Furs de València"*, així com diversos llibres de text per als seus alumnes. També va col·laborar en la *Gran enciclopedia de la Región Valenciana*.

La seua biblioteca comprén uns mil volums, en la qual predominen les obres de contingut històric, ciències socials, literatura i art.

GUILLERMINA MEDRANO ARANDA

(Albacete, 1913-València, 2005)

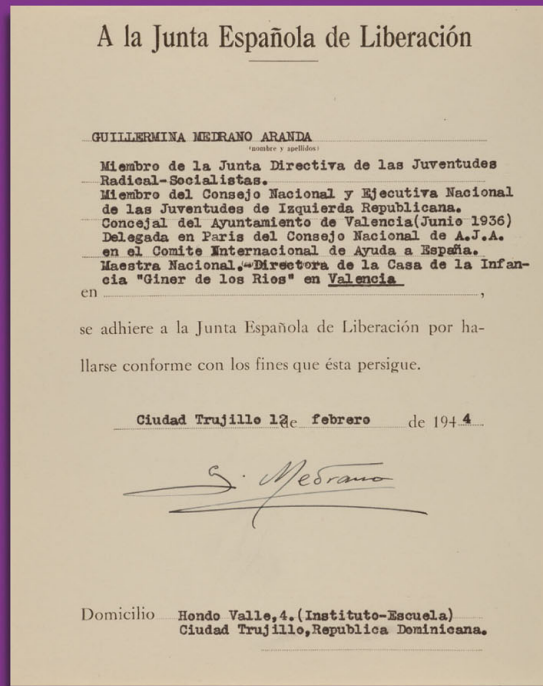
"[...] ens trobem davant d'una autèntica mestra, en el sentit més fons del terme, i hauríem d'afegir, a més, que es tracta d'una autèntica mestra republicana".

José Ignacio Cruz

Va cursar estudis de Magisteri i Filosofia i Lletres. Va ser la primera dona regidora de l'Ajuntament de València per Esquerra Republicana en 1936. Durant la Guerra Civil es va fer càrrec de la Casa de la Infància Giner de los Ríos. Al finalitzar la contesa, inicia el seu exili, primer a França on es reunix amb el seu marit Rafael Supervía, i després a la República Dominicana on va fundar i va dirigir l'Instituto Escuela Ciudad Trujillo. En 1945 s'instal·la a Washington, on va exercir com a professora ensenyant Llengua i Literatura Espanyola fins a 1983.

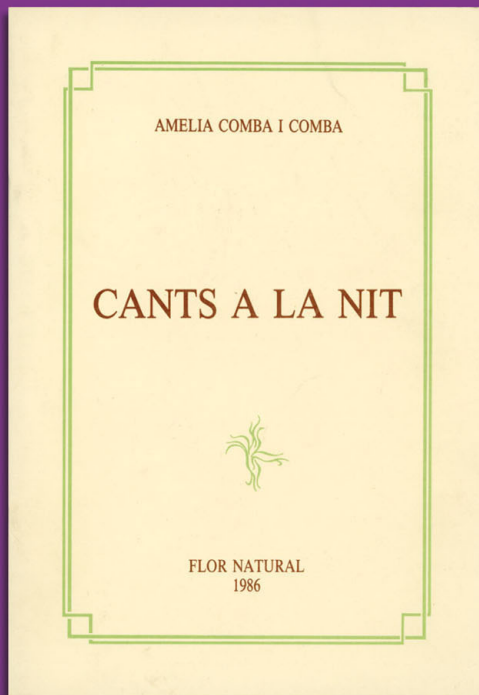
Entre les seues publicacions destaquen: *La Cruz verde: vida y leyendas de México*, *Actualidad hispánica* i *Experiencia de una maestra republicana*.

La seua biblioteca i arxiu inclouen obres sobre l'exili republicà, correspondència amb líders polítics de l'exili i documentació referent a les activitats exercides als Estats Units en favor de la restauració democràtica a Espanya.

1944, febrero 12. Ciudad Trujillo (República Dominicana)
Fitxa d'adhesió a la Junta Espanyola d'Alliberament de Guillermina Medrano Aranda

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Fons Rafael Supervía-Guillermina Medrano

Comba i Comba, Amèlia
Cants a la nit
València: Lo Rat Penat, 1986

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Biblioteca Amèlia Comba

AMELIA COMBA I COMBA

(València, 1907-València, 1999)

"Nicolau Primitiu [...] ens ha traçat una tasca a tots els –com ell– enamorats d'esta benaurada i formosa terra, què, és menester acomplir, seguint els jalons per ell marcats".

Amelia Comba

Mestra de primera ensenyança, va dedicar tota la seua vida a l'exercici del magisteri. Notable poetessa, va ser la primera dona que va obtindre la Flor Natural pel poema *Cants a la nit* en els CIII Jocs Florals de 1986. Va ser acadèmica de la Reial Acadèmia de Cultura Valenciana i cronista oficial d'Algar de Palancia, localitat d'on va ser anomenada filla adoptiva.

Entre les seues obres destaquen: *Llegendes valencianes, Establecimiento de los PP Mercedarios en Segorbe y noticias sobre la iglesia de Santa Ana...*, les poesies *Cants a la nit*, i *A la Verge Maria, reina de la Pau*, així com articles i ponències presentades en les assemblees de cronistes oficials del Regne de València.

La seua biblioteca es compon de 2.178 llibres i diverses publicacions periòdiques sobre pedagogia, història local, art, música i religió. A més, la Biblioteca Valenciana custodia el seu arxiu personal.

BERTA SINGERMAN BEGUN

(Mozir (Rússia), 1901-Buenos Aires, 1998)

"Berta Singerman té la rara mestria que harmonitza la veu, el posat i el gest en una sola emoció".

Valle-Inclán

D'origen rus i ascendència jueva, va arribar a Buenos Aires als quatre anys. Encara que va començar en el teatre, va aconseguir fama internacional com a recitadora poètica. Va rebre els sobrenoms de *La lira viviente* o *La incomparable*. A partir de 1920, realitza triomfals gires per Hispanoamèrica, el Brasil, Sud-àfrica, Israel, França o els Estats Units. Va mantindre una estreta relació amb els autors de la Generació del 27 travada en el transcurs de les seues gires i actuacions a Espanya. Va ser la primera recitadora professional d'Amèrica i les seues interpretacions van contribuir a difondre la poesia hispanoamericana.

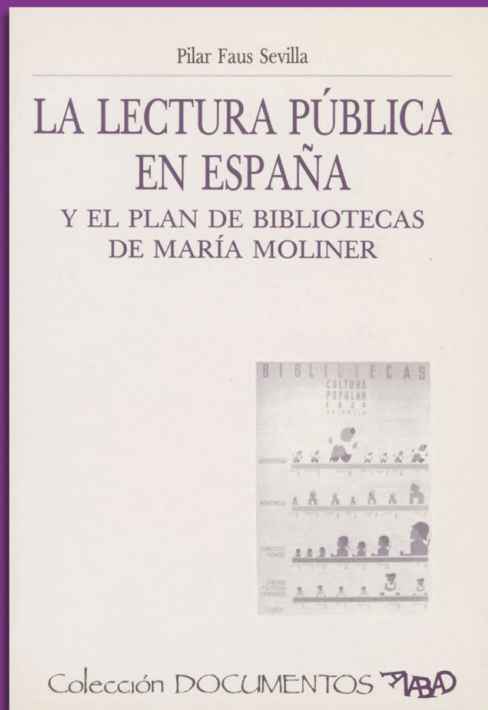
També va realitzar interpretacions en el cine, entre les quals destaquen entre la seua filmografia: *La vendedora de Harrod's*, *Ceniza al viento* i *Nada más que una mujer*. Va escriure una autobiografia amb el títol *Mis dos vidas*.

La seua biblioteca inclou 612 obres de poetes del s. xx, en especial dels espanyols exiliats. El seu arxiu arreplega cartells, fotografies i correspondència mantinguda amb autors les obres dels quals va interpretar.

Singerman, Berta
Mis dos vidas
Buenos Aires: Tres Tiempos, 1981

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Biblioteca Berta Singerman

Faus Sevilla, Pilar
La lectura pública en España y el plan de bibliotecas de María Moliner
Madrid: ANABAD, 1990

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Biblioteca Pilar Faus

PILAR FAUS SEVILLA

(Madrid, 1925-Las Palmas, 2008)

"[...] reuneix tres condicions inapreciables: competència tècnica com a bibliotecària, preparació i sensibilitat per a la història, i una vocació que fa que el seu treball res tinga a veure amb una obligació convencional. Mereix per això el reconeixement dels historiadors de la medicina i, molt en primer terme, dels valencians".

José M.ª López Piñero

Doctora en Història Contemporània. Encara que va treballar com a professora adjunta en la Universitat de València, prompte va orientar la seua carrera professional cap al món de les biblioteques. En 1955 ingressa en el Cos Auxiliar d'Arxius, Biblioteques i Museus, i fou destinada a la Biblioteca de la Facultat de Medicina de València. En 1965 ingressa en el Cos Facultatiu d'Arxivers, Bibliotecaris i Arqueòlegs.

En 1979, i fins a 1991, dirigix la Biblioteca Pública de València. Després de la seua jubilació, es dedica a la investigació històrica.

Entre les seues publicacions destaquen: *La sociedad española del siglo xix en la obra de Pérez Galdós*, *La lectura pública en Espanya y el plan de bibliotecas de María Moliner y Emilia Pardo Bazán: su época, su vida, su obra*. També va publicar nombrosos articles professionals i històrics.

La seua col·lecció està composta aproximadament per 800 llibres sobre literatura, història, biblioteconomia i documentació.

CARMELINA SÁNCHEZ-CUTILLAS MARTÍNEZ

(Madrid, 1927 - València, 2009)

"L'estil i lèxic de l'autora en escriure són una delícia i una llicó de saber fer en un conreu perfecte de la nostra llengua".

Pere M.ª Orts

Va estudiar Filosofia i Lletres en la Universitat de València. Va ser col·laboradora de la secció cultural del periòdic *Levante*. Va simultaniejar les investigacions sobre història i literatura medieval amb la faceta literària. Va escriure poesia, on se l'enquadra en la Generació dels 50 junt amb Estellés o Beneyto, i narrativa, on aconseguiria el seu major èxit amb la seua novel·la *Matèria de Bretanya*.

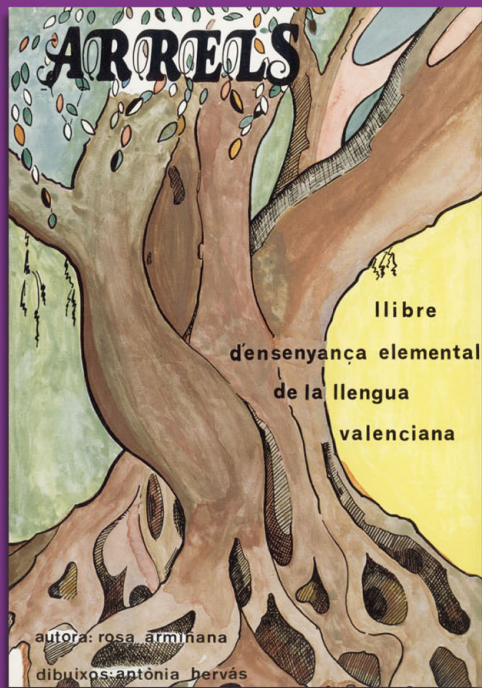
Entre les seues publicacions destaquen, en narrativa: *Matèria de Bretanya*; i, en poesia: *Un món rebel*, *Conjugació en primera persona* i *Els jeroglífics i la pedra de Roseta*.

La biblioteca de Carmelina Sánchez-Cutillas inclou 2.700 llibres sobre història medieval, música antiga, història del dret, així com sobre llengua i literatura en valencià i en castellà. El seu arxiu personal arreplega documentació per als seus treballs històrics, ponències per a congressos i primeres versions dels seus llibres de poemes.

Sánchez-Cutillas, Carmelina
Matèria de Bretanya
pròleg de Pere Maria Orts i Bosch
València: Eliseu Climent, 1976

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Biblioteca Orts-Bosch

Armiñana, Rosa
Arrels: llibre d'ensenyança elemental de la llengua valenciana
dibuixos, Antònia Hervás
València: Lo Rat Penat, 1978

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Biblioteca Rosa Armiñana

ROSA ARMIÑANA NAVARRETE

(València, 1918-València, 2008)

"Creem que no hauria d'haver ni un sol valencià sense passar per la profitosa disciplina d'obligació moral, de l'aprenentatge pur i correcte de la llengua valenciana".

Rosa Armiñana

Professora de valencià. En 1972 va obtenir el diploma de professora de valencià. Va impartir classes tant en Lo Rat Penat com en distints col·legis públics. En 1980 va participar en la fundació de l'Institut d'Estudis Valencians, del qual va ser directora i professora. També va fer traduccions, va col·laborar en diverses revistes i va participar com a jurat en certàmens literaris.

Entre les seues publicacions destaquen: *Arrels: llibre d'ensenyança elemental de la llengua valenciana* i *Veus d'un poble: Betxi*.

La seua biblioteca consta d'aproximadament 150 llibres sobre llengua, literatura, folklore i cultura valenciana. El seu arxiu conté poesies inèdites pròpies, documentació de la seua etapa docent, correspondència i fotografies.

La Biblioteca Valenciana desitja donar les gràcies a totes les dones que han col·laborat en la seua consolidació i engrandiment

Ascensión	Alburquerque	Amelia	Comba	Rocío I.	Gregory	M. ^a Teresa	Puerto
Victoria	Alemany	Sandra	Debono	M. ^a Dolores	Gutiérrez	Berta	Raposo
M. ^a Josefa	Almela	M. ^a del Carmen	Del Romero	Josefa	Gutiérrez	M. ^a Consuelo	Reyna
Elisa	Almenar	M. ^a Luisa	Del Romero	M. ^a Carmen	Gutiérrez	Pilar	Rodríguez
Teresa	Andrés	Carne	Doménech	Sylvia-Lyn	Hilton	Gloria	Roglá
Amparo	Añón	M. ^a Teresa	Echenique	Viuda de	Ivorra	Silvia	Rojas
Pepita	Añón	M. ^a Teresa	Esteban	Consuelo	Jarabo	Isabel	Rojas
M. ^a Àngeles	Aracil	Pilar	Faus	Juliana	Javaloy	Daniela	Romagnolo
Rosa	Armiñana	Alicia	Fenollosa	Luisa M.M.	Jiménez	Alicia	Ruiz
Daniela	Aronica	Dora	Feo	Familia	Lassala	Joaquina de	Saavedra
Ana	Balaguer	María	Fernanda	Amparo	Latorre	Carmen	San Valero
María	Barcia	Amparo	Ferrer	Juana	Lázaro	Concepción	San Valero
M. ^a Àngeles	Barcia	Laura	Ferrús	Viuda de	Llobregat	Ascensión	Sánchez
Margarita	Becedas	Amalia	García	Vicenta	Llopis	Carmelina	Sánchez-Cutillas
M. ^a Àngeles	Belda	Carmen	García	Àngeles	Llorens	Antonia	Senent
M. ^a Àngels	Belloch	Manuela	García	Rosario	Martínez	Encarnación	Serrano
Juana	Benedito	Dolores	García	Dolores	Medrano	Carolina	Sevilla
Amparo	Blat	Concepción	Gay	Desamparados	Merino	Berta	Singerman
Amparo	Bolínches	Rosa	Gil	Teresa	Moltó	Rosa	Torres
Josefina	Bolínches	Juana	Gimeno	Isabel	Oliver	Aurora	Valero
M. ^a Àngeles	Calabuig	Dolores	Giner	Mercedes	Palau	Dolores Antonia	Vázquez
M. ^a Antonia	Carrato	M. ^a José	Gómez	M. ^a Teresa	Palerm	Rafaela	Vila
Pepa	Catalá	Antonia Francisca	Gómez-Senent	Encarnación	Pallarés	María	Villamayor
Teresa	Cebrián	M. ^a del Rosario	Gómez-Senent	María	Palop	María	Vivas
M. ^a Isabel	Cerveró	M. ^a Desamparados	Gómez-Senent	Carmen	Pascual		
Helen	Climent	M. ^a del Carmen	Gómez-Senent	Dorotea	Pascual		

CRÈDITS

Organitza: Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Lloc: Sala Permanent del Monestir de Sant Miquel dels Reis.

Dates: De març a abril de 2012.

Edita: Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Textos: Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Disseny i impressió: Aula Gráfica.

D.L. V-XXX-2012

Imatge coberta:

Grup de dones i xiquets disfrutant de la lectura

Cap a 1920

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Col·lecció Huguet